

**UCHWAŁA NR IV/16/2024
RADY MIEJSKIEJ W WARCIE**

z dnia 10 września 2024 r.

**w sprawie zmiany Uchwały Nr XXV/163/2020 z dnia 30 grudnia 2020 roku o przyjęciu Programu
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Warta na
lata 2021-2030**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 609 ze zm.) art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2024 r. poz.424 ze zm.) Rada Miejska w Warcie uchwala, co następuje:

§ 1. Dokonuje się zmiany Uchwały NR XXV/163/2020 z dnia 30 grudnia 2020 roku o przyjęciu Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla gminy Warta na lata 2021-2030 zmienionej uchwałą Nr XXX/215/2021 z dnia 9 czerwca 2021 roku w ten sposób, że załącznik do uchwały zmienianej zatytułowany „Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie dla Gminy Warta na lata 2021-2030” zmienia nazwę na „Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej dla Gminy Warta na lata 2021-2030” otrzymuje brzmienie zgodne z treścią załącznika nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Warty.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega opublikowaniu w Biuletynie Informacji Publicznej i na tablicy ogłoszeń Urzędu Miejskiego w Warcie.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Warcie

Grzegorz Kopacki

Załącznik do uchwały Nr IV/16/2024
Rady Miejskiej w Warcie
z dnia 10 września 2024 r.

**PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
DOMOWEJ DLA GMINY WARTA
NA LATA 2021-2030**

SPIS TREŚCI

I. Wprowadzenie.

1.1 Zjawisko przemocy- informacje ogólne.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej.

2.1. Definicja, rodzaje, cykle, skutki przemocy domowej.

III. Sytuacja osób dotkniętych przemocą domową.

3.1. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej w odniesieniu do ofiar przemocy.

3.2. Specyfika przemocy wobec niektórych grup ofiar.

3.3. Czynniki utrudniające powstrzymanie przemocy.

IV. Podstawy prawne do opracowania i realizacji Programu.

V. Diagnoza zjawiska przemocy domowej.

5.1. Skala zjawiska przemocy domowej na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warcie, Komisariatu Policji w Warcie, Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej działającego przy MOPS Warta na terenie Gminy Warta.

VI. Cele, działania, sposoby realizacji, wskaźniki.

VII. Adresaci Programu.

VIII. Realizacja Programu.

IX. Źródła finansowania.

X. Monitoring i ewaluacja.

I. WPROWADZENIE

1.1. Zjawisko przemocy – informacje ogólne

Rodzina jest podstawową jednostką społeczną i najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym jego osobowość, poglądy i system wartości.

W Polsce problem przemocy domowej zaledwie od kilkunastu lat zaczyna przebijać się do świadomości społecznej. Początkowo był on marginalizowany, w środowisku unikano rozmów na ten temat. Z czasem jednak okazało się, że problem przemocy domowej dotyka znaczną grupę naszej społeczności, dochodzi do drastycznych przypadków przemocy domowej, które zostały ujawnione głównie przez media. W rezultacie „zmuszając” do zainteresowania się problemem oraz podjęcie działań odpowiednich służb. Okazało się, że przemoc domowa jest trudnym do zdiagnozowania problemem, wymagającym podjęcia szerokich, zorganizowanych i zaplanowanych na wiele lat interdyscyplinarnych działań, kierowanych zarówno do ofiar, świadków oraz sprawców przemocy domowej. Tylko podejmowanie wspólnych, systematycznych i ciągłych działań może w sposób skuteczny przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy domowej. Gmina Warta od kilkunastu już lat podejmuje liczne działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Są one kierowane do osób doznających przemocy domowej (pomocowe), jak i osób stosujących przemoc domową (interwencyjne). Między innymi jednym z takich działań było powołanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej przy MOPS Warta w ramach, którego funkcjonują grupy robocze. Podejmowane są kroki mające na celu rozwój profilaktyki- propagowanie postaw alternatywnych wobec przemocy, nauka umiejętności społecznych i wychowawczych, inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Odbywają się też liczne szkolenia podnoszące kwalifikacje osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej, w tym pracowników „pierwszego kontaktu” m.in. pracowników socjalnych, policjantów, nauczycieli, kuratorów, pracowników służby zdrowia, pedagogów szkolnych i psychologów. Jednak pomimo licznych działań w dalszym ciągu zjawisko przemocy domowej stanowi jeden z najtrudniejszych do rozwiązania problemów społecznych w Gminie Warta. Konieczne jest zatem w dalszym ciągu systematyczne podnoszenie standardu usług adresowanych do osób doznających przemocy domowej jak i stosujących przemoc. Wskazana jest także dalsza pomoc odpowiednich służb do realizacji profesjonalnych działań z zakresu przeciwdziałania temu zjawisku, a także działania w kierunku pomagania osobom z obu tych grup. Ważna jest również edukacja społeczeństwa mająca na celu zmianę świadomości w kwestii negatywnych i szkodliwych stereotypów na temat stosowania przemocy, jak też roli kobiety i mężczyzny w życiu rodzinnym i społecznym. Między innym służyć ma temu opracowywanie i realizacja programów przeciwdziałania przemocy domowej. Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej dla Gminy Warta planowany jest w perspektywie kilkuletniej i jest kontynuacją Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy i Miasta Warta na lata 2011-2020. Obecnie działania Programu obejmują lata 2021 - 2030. W miarę potrzeb i zmiany sytuacji społecznej zadania i cele programu mogą ulec zmianom i udoskonaleniom.

II. CHARAKTERYSTKA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ

Definicja przemocy domowej

Przemoc domowa jest problemem złożonym i ma wiele definicji. Powszechnie przemoc traktowana jest jako akt godzący w osobistą wolność jednostki prowadzący do jej fizycznej, a także psychicznej szkody. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j.Dz.U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm. – dalej przywoływana jako „Ustawa”) definiuje przemoc w domową jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności: a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia; b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną; c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę; d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej; e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udrczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej. W literaturze przedmiotu często przemocą domową określa się „ zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody”.

Osobą doznającą przemocy domowej w rozumieniu ustawy jest: a) małżonek, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; b) wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków; c) rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków; d) osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; e) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; f) osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; g) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania; h) małoletniego – wobec których to jest stosowana przemoc domowa. Przez osobę doznającą przemocy domowej należy rozumieć także małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób wymienionych powyżej.

Osoby doznające przemocy domowej często doświadczają kilku form jednocześnie. Przemoc ma tragiczne konsekwencje. Może prowadzić nie tylko do uszkodzeń ciała, ale także do zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń w sposobie w jaki osoba doznająca przemocy postrzega samą siebie „sprawcę” oraz innych ludzi.

Osobą stosującą przemoc domową jest pełnoletni, który dopuszcza się przemocy domowej wobec osób wymienionych powyżej.

Przemoc domowa charakteryzuje się tym, że:

1. Jest intencjonalna -działania osoby stosującej przemoc domową są zamierzone i celowe, ukierunkowane na kontrolowanie i podporządkowanie drugiego człowieka;
2. Występuje dysproporcja sił – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Osoba doświadczająca przemocy jest słabsza, a osoba stosująca przemoc silniejsza;
3. Narusza prawa i dobra osobiste -osoba stosująca przemoc wykorzystuje swoją przewagę, narusza prawa i godność człowieka;
4. Powoduje cierpienia i szkody -osoby dotknięte przemocą domową doznają bardzo bolesnych szkód psychicznych i fizycznych.

Przemoc może być zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji, ale bez wątplenia należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Jak wynika już z samych definicji, przemoc domowa przyczynia się do dezorganizacji funkcjonowania rodziny, łamania norm moralnych, prawnych, tragicznych skutków psychologicznych oraz w skrajnych przypadkach do poważnych uszkodzeń ciała bądź zabójstw. Przemoc ze strony najbliższych osób jest doświadczeniem traumatycznym, upokarzającym, wywołującym cierpienie, rodzącym nienawiść i pragnienie odwetu, okaleczającym psychikę.

Rodzaje przemocy

Wyróżnia się następujące formy przemocy:

1. *Przemoc fizyczna* – to forma agresji łącząca się naruszeniem granic ciała. Jej celem jest zadanie „Ofierze” bólu fizycznego, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie ją życia;
2. *Przemoc psychiczna* – to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości, wzbudzanie w osobie doznającej przemocy strachu. Ta forma przemocy powoduje poważne szkody psychologiczne;
3. *Przemoc seksualna* – to różne zachowania, w tym: wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, zmuszanie do prostytucji, krytykowanie zachowań seksualnych;
4. *Przemoc ekonomiczna* – to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie, to także zaciąganie kredytów czy zmuszanie do ich zaciągania wbrew woli partnera;
5. *Zaniedbanie* – to ciągle niezaspakajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych. Tej formy przemocy najczęściej doświadczają dzieci.
6. *cyberprzemoc*– prześladowanie, zastraszanie, nękanie, wyśmiewanie innych osób z wykorzystaniem Internetu i narzędzi typu elektronicznego takich jak: SMS, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w Internecie, portale społecznościowe itp.

Cykle przemocy

Przemoc domowa rzadko jest incydem jednorazowym, zazwyczaj ma ona charakter długotrwały, cykliczny. Można więc wyszczególnić powtarzające się fazy, które razem tworzą pewnego rodzaju cykl przemocy. Znajomość faz pozwala lepiej zrozumieć charakter i specyfikę tego problemu. Możemy wyróżnić trzy fazy powtarzającego się cyklu. Są to:

1. Faza narastania napięcia – jest to pierwsza faza, w której dochodzi do stopniowego wzrostu napięcia, w której osoba stosująca przemoc jest stale napięta i poirytowana, zaś osoba doznająca przemocy obarcza siebie winą i stara się za wszelką cenę uniknąć kolejnej awantury;

2. Faza ostrej przemocy – jest to druga faza, w której napięcie prowadzi do wybuchu gniewu i rozładowania agresji. Partner staje się gwałtowny, wpada w szał, jakiś drobiazg wywołuje awanturę. Osoba doświadczająca przemocy może doznać obrażeń zagrażających jej zdrowiu i życiu. Najczęściej to w tej fazie, osoby doznające przemocy wzywają policję, szukają pomocy; 3. Faza miodowego miesiąca – jest to trzecia faza, w której osoba stosująca przemoc wyraża skruchę, składa obietnice, obiecuje poprawę „Sprawca” jest czuły, troskliwy, zapewnia o swojej miłości. Przeprosinom często towarzyszą lzy i prezenty. W tej sytuacji osoba doznająca przemocy często czuje się odpowiedzialna za to, co się stało i postanawia dać sprawcy „drugą szansę”.

Faza miodowego miesiąca zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Niestety faza miodowego miesiąca nie trwa długo. Po jakimś czasie napięcie znowu narasta i cały cykl przemocy się powtarza. Z biegiem czasu przemoc staje się coraz gwałtowniejsza, dotkliwsza. Cykliczność przemocy sprawia, że osobom doświadczającym przemocy trudno jest podjąć działania mające na celu zatrzymanie przemocy.

Przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna i ekonomiczna popełniona na szkodę osób najbliższych jest przestępstwem. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, może być zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną (art.207 kk.), za które grozi kara pozbawienia wolności od trzech miesięcy do 5 lat. Jeśli sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem lub jeżeli osoba pokrzywdzona targnie się na własne życie, sprawca podlega karze odpowiednio od roku do lat 10 i od lat 2 do 12.

Skutki przemocy domowej

Skutki przemocy domowej to nie tylko szkody fizyczne, ale również trwałe następstwa w psychice człowieka.

Bezpośrednie skutki przemocy można podzielić na:

- objawy fizyczne (m.in. obrzęki, otarcia, rany, złamania, oparzenia),
- objawy emocjonalne (m.in. smutek, wycofanie, wzrost lęku i niepokoju, izolacja, depresja, zmienność nastrojów, niska samoocena),
- objawy społeczne (m.in. nieufność, nieumiejętność nawiązywania kontaktu, wyuczona bezradność, spadek poczucia kompetencji),
- objawy seksualnego wykorzystywania dziecka (m.in. seksualizacja kontaktów międzyludzkich, wciąganie innych dzieci w nietypową aktywność seksualną, świadomość seksualna wykraczająca poza poziom dojrzałości dziecka, ucieczki z domu, próby samobójcze, problemy psychiatryczne).

Z powodu wielu przykrych doświadczeń cierpią nie tylko osoby, które tej przemocy doznają, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, to są najczęściej dzieci. Dzieci krzywdzone charakteryzują się zaburzeniem zachowania związanymi z trudnościami kontrolowania emocji i rozpoznawania sytuacji społecznych oraz obniżeniem poziomu empatii. Przemoc, zwłaszcza w rodzinie, burzy porządek moralny. Zmierza do ukształtowania takiego obrazu świata, wzoru przekonań i sądów, w którym wpisana jest ona jako norma. Dziecko wytwarza w sobie przekonanie, że wzajemne relacje polegają na oddziaływaniu na siebie „sprawcy” i „ofiary”. Brutalne wzorce osobowe utrwalają się tak, iż młody człowiek nie ma oporów przed biciem i maltretowaniem słabszych i młodszych kolegów, czym rekompensuje sobie doznane krzywdy. Maltretowanie dzieci zaburza ich rozwój poznawczy i społeczny, co objawia się trudnościami w nawiązywaniu kontaktów interdyscyplinarnych, ograniczając tym samym możliwość wyrównania doznawanego braku więzi emocjonalnych. Poszkodowane dzieci z reguły są nieufne, nastawione do otoczenia wrogo, pełne negatywizmu, słabo reaktywne, często przyjmują postawę biernego oporu. W sytuacjach interpersonalnych dzieci te ujawniają mniejszą ekspresyjność emocjonalną, zachowują się nieprzystępnie i unikają kontaktów z innymi dziećmi. Olbrzymie koszty przemocy domowej, jak widać ponoszą nie tylko jednostki, ale całe społeczeństwo.

III. SYTUACJA OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ DOMOWĄ.

3.1. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej w odniesieniu do osób doznających przemocy domowej.

Przemoc domowa to działanie lub zaniechanie działań dokonywane z wykorzystaniem istniejącej lub stworzonej przez okoliczności przewagi sił lub władzy, godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie fizyczne bądź psychiczne, powodujące u nich szkody lub cierpienie. W przemocy domowej najbardziej istotna jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w sposób krzywdzący dla osób bliskich.

Ofiarami przemocy domowej są najczęściej kobiety oraz dzieci do lat 13. Sprawcami przemocy są głównie mężczyźni, będący często pod wpływem alkoholu.

Ofiary przemocy domowej doświadczają lęku, cierpienia, bezsilności, przygnębienia i rozpacz; doznają ostrych psychofizycznych urazów i podlegają długotrwałemu procesowi niszczącego stresu.

Osoby doznające przemocy domowej charakteryzuje: niska samoocena, bierność strategii radzenia sobie ze stresem, silna zależność, lęk, obniżony nastrój, izolacja społeczna, skłonność do obwiniania siebie, dolegliwości psychosomatyczne a bywa, że – nadużywanie alkoholu i branie narkotyków.

Ofiary przemocy żyją w silnym poczuciu winy, przypisując sobie odpowiedzialność za zdenerwowanie, frustracje itp. sprawcy; są przekonane, że to ich działanie powoduje akty przemocy. Czują, że nie mają wpływu na własne życie; nie kontrolują tego, co dzieje się z nimi i wokół nich, stąd też są nieufne wobec otoczenia. Życie w ciągłym napięciu, poczuciu zagrożenia powoduje, iż ofiary cały swój wysiłek skupiają na analizie bieżącej sytuacji, przetrwaniu, a nie poszukiwaniu możliwości zmiany.

Zespół stresu pourazowego PTSD (post traumatic stress disorder).

Odruchową odpowiedzią człowieka na niebezpieczeństwo jest zintegrowany system reakcji obejmujących zarówno ciało, jak i umysł. Poczucie zagrożenia początkowo pobudza współczulny układ nerwowy, powodując wzrost wydzielania adrenaliny do krwi, co stawia organizm w stan pogotowia. Zmienia się sposób odczuwania – w niebezpiecznej sytuacji ludzie często zapominają o głodzie, zmęczeniu, bólu. Poczucie zagrożenia wywołuje intensywne uczucie strachu i złości, mobilizując osobę zagrożoną do wysiłku związanego z walką lub ucieczką. Jeśli nie ma szansy na ucieczkę lub stawienie skutecznego oporu, system samoobrony ulega przeciążeniu i dezorganizacji – dochodzi do urazu, któremu zawsze towarzyszy uczucie intensywnego strachu, bezradności, utraty kontroli i zagrożenie unicestwieniem (J. L. Herman, 1998). W sytuacjach głębszych urazów każdy z elementów zwykłej odpowiedzi na zagrożenie, utraciwszy swą funkcjonalność, ma tendencję do utrzymywania się w swej wynaturzonej formie długo jeszcze po tym, jak bezpośrednio niebezpieczeństwo minęło. Traumatyczne wydarzenia powodują często głębokie i trwałe zmiany w fizjologicznym pobudzeniu, uczuciowości, zdolnościach poznawczych oraz pamięci, doprowadzając do dezintegracji, rozszczepienia normalnie zintegrowanych funkcji: silne emocje - niepamięć, wyraźne wspomnienia - całkowity brak uczuć. Efektem silnego lub długotrwałego doświadczania urazu, z którego skutkami osoba nie była w stanie sobie poradzić, ponieważ stres przekraczał zdolności i zasoby systemu obrony, jest wystąpienie zaburzeń zespołu stresu pourazowego (PTSD). Do jego najistotniejszych symptomów zalicza się: nadmierne pobudzenie, wtargnięcie i zawężenie. Nadmierne pobudzenie odzwierciedla uporczywe oczekiwanie niebezpieczeństwa, wtargnięcia są rezultatem niemożności zapomnienia traumatycznych zdarzeń, zaś zawężenie wyraża odrętwienie, w które człowiek wpada po poddaniu się.

Do podstawowych objawów tego zaburzenia zalicza się bolesne powracanie śladów doświadczeń urazowych, przeżywanie specyficznego paraliżu emocjonalnego, unikanie tego, co przypomina uraz, a także stany hiperpobudzenia. Mimo upływu czasu pojawiają się koszmary senne i bezsenność, wstrząsające wspomnienia i wizje na jawie, niezrozumiałe i bolesne stany emocjonalne i somatyczne. Ofiara czuje się, jakby jej uczucia znajdowały się w stanie zamrożenia lub związania. Towarzyszy temu gotowość do nagłego pojawiania się chęci ucieczki lub walki bez sytuacyjnego uzasadnienia.

Dla podkreślenia specyfiki zaburzeń powstałych w wyniku długotrwałego lub powtarzającego się oddziaływania urazu, Herman proponuje określenie złożonego syndromu pourazowego, które ujawniają się we wszystkich podstawowych sferach funkcjonowania ofiary:

■ zmiany w sferze emocjonalnej: - uporczywa dysforia (polega na wyolbrzymianiu pewnych sytuacji oraz innych bodźców, co powoduje reakcje gniewne, złość lub wręcz agresję. Ogólna drażliwość, wybuchowość), - ustawiczne myśli samobójcze, - skłonność do samookaleczenia się, - wybuchowość lub skrajne hamowanie gniewu (może występować naprzemiennie), - kompulsywność lub skrajne zahamowanie w sferze seksualnej;

■ zmiany w świadomości: – amnezja lub hipermnezja w związku z traumatycznymi przeżyciami, – przejściowe stany dysocjacji, – depersonalizacja (derealizacja), – ponowne przeżywanie zdarzeń traumatycznych w postaci objawów wtargnięcia lub ruminacji (przeżywania myśli);

■ zmiany w postrzeganiu siebie: – poczucie bezradności albo paraliżu inicjatywy, – wstyd i poczucie winy oraz samoobwinianie, – poczucie skalania albo napiętnowania (stygmatyzacji), – poczucie kompletnej odmienności od innych (może to być poczucie własnej wyjątkowości lub dotkliwej samotności, przekonanie o braku zrozumienia ze strony otoczenia albo zdehumanizowane poczucie tożsamości);

■ zmiany w postrzeganiu prześladowcy: – obsesyjna koncentracja na związku z prześladowcą (łącznie z obmyślaniem zemsty), – nierealistyczne przypisywanie prześladowcy absolutnej władzy, – idealizacja albo paradoksalna wdzięczność, – poczucie, że związek z prześladowcą jest wyjątkowy albo metafizyczny, – akceptacja systemu przekonań lub racjonalizacji prześladowcy;

■ zmiany w relacjach z innymi: – izolowanie się i wycofanie, – zerwanie intymnych związków z innymi, – powtarzające się poszukiwanie wybawiciela (może występować na przemian z izolowaniem się), – trwałe brak zaufania, – nieskuteczne próby samoobrony;

■ zmiany w systemie wartości:

- utrata dającej otuchę wiary,
- poczucie beznadziejności i rozpacz.

Analizując wszystkie przedstawione powyżej opisy symptomów klasycznego PTSD, czy złożonego syndromu pourazowego, na plan pierwszy wysuwa się tragiczny paradoks – ofiary nawet w wiele lat po doznaniu urazu cierpią i potęgują straty w wyniku całkowicie dezadaptacyjnych strategii radzenia sobie. To tak, jakby uraz trwale uszkodził ich zdolności do konstruktywnego radzenia sobie w teraźniejszości i przyszłości.

Proces wiktylizacji.

U ofiar przemocy doświadczających zespołu stresu pourazowego i poddawanych intensywnej przemocy psychicznej, często rozwija się tzw. proces wiktylizacji, który zmienia ich poczucie tożsamości. Powtarzające się akty przemocy burzą ofiarom dotychczasowy obraz życia i własnej osoby; powodują chęć wycofania się z normalnego życia i izolowania od innych. Kiedy członkowie rodziny lub inne osoby z otoczenia ofiary ignorują jej problemy, nie wierzą w to co mówi, pomniejszają tragizm i ważność raniących doświadczeń, obwiniają ofiarę, czy też odmawiają jej pomocy sugerując chęć uzyskania nieuzasadnionych korzyści - pojawiają się wtórne zranienia, wynikające z niewłaściwych reakcji otoczenia. Pod wpływem takich reakcji środowiska ofiara przestaje się bronić; uznaje, że do końca życia musi znosić przemoc. Staje się nietolerancyjna dla własnych słabości czy błędów i odmawia sobie podstawowych praw ludzkich; przestaje oczekiwać poprawy swojej sytuacji; traci nadzieję i poczucie godności. W tym stanie ofiara nie szuka już pomocy. Zdarza się, że w odruchu desperacji targnie się na swoje życie lub życie sprawcy. Jeżeli nie otrzyma pomocy z zewnątrz, nie ma szans na wyrwanie się z pułapki przemocy.

Syndrom wyuczonej bezradności.

Teoria wyuczonej bezradności została sformułowana przez amerykańskiego psychologa Martina Seligmana, który przez wiele lat prowadził badania zachowań zwierząt, próbując dociec przyczyn powstawania bierności i rezygnacji z działania. Wyniki jego eksperymentów dały początek badaniom nad bezradnością ludzi. Leonora Walker natomiast prowadziła badania wśród kobiet doznających przemocy. Wyniki jej pracy pokazały, że ofiary przemocy – w chwili pojawienia się aktów przemocy – uruchamiają różne strategie przeciwdziałania krzywdzeniu. Kiedy ich działania okazują się nieskuteczne poddają się, zaprzestają aktywności; są przekonane, że cokolwiek by nie zrobiły – to nie ma sensu; są wyczerpane, zmęczone; brak zmiany budzi złość, niepokój, trudności w koncentracji, rezygnację, bywa, że „odehciewa się wszystkiego, nawet życia”. Wyuczona bezradność jest najczęstszym objawem u osób doznających przemocy. Rozwija się pod wpływem różnych czynników, wśród których najistotniejsze stanowią:

- doświadczenia z dzieciństwa (przemoc fizyczna, molestowanie seksualne, sytuacje urazowe

m.in. śmierć rodziców, alkoholizm; kłopoty w nauce, problemy zdrowotne),

- doświadczenia wyniesione ze związków w życiu dorosłym (przemoc, patologiczna zazdrość, gwałt, groźby pozbawienia życia).

Wyuczona bezradność powoduje:

- deficyty poznawcze (przekonanie, że nie ma możliwości zmiany; w każdej sytuacji jest się bezradnym, nikt i nic nie może zrobić, by to zmienić),
- deficyty motywacyjne – wynik w/w deficytów (całkowita bierność, rezygnacja z działania),
- deficyty emocjonalne (lęk, zmęczenia, depresja, poczucie niekompetencji, wrogości).

Zjawisko „prania mózgu”.

Przemocy fizycznej zawsze towarzyszy przemoc psychiczna. Termin „pranie mózgu” najczęściej rozumie się jako szereg działań uruchamianych przez sprawcę celowo, nakierowanych na zmianę przekonania, nastawienia czy światopoglądu ofiary, a także zmianę potrzeb, ocen, uczuć, postaw ofiary tak, by osoba manipulowana działała zgodnie z oczekiwaniami sprawcy, pod jego pełną kontrolą. Sprawcy przemocy starają się doprowadzić do izolacji społecznej ofiary: ograniczają jej kontakty z rodziną i znajomymi np. poprzez „nakładanie” nowych obowiązków (żeby ofiara nie miała czasu), przekazywanie nieprawdziwych treści (żeby ofiara sama pognewała się na bliskich), awantury w obecności gości (żeby ofiara, ze wstydu nie zapraszała ich więcej), obrażanie gości (sami zrezygnują z wizyt). Krytykują i poniżają ofiarę nawet w obecności obcych osób, a systematycznie powtarzana krytyka powoduje, że ofiary zaczynają wierzyć w swoje wady, błędy, brak kompetencji, atrakcyjności. Domagają się posłuszeństwa we wszystkich, najdrobniejszych nawet sprawach; zmieniają swoje wymagania tak, by ofiara nigdy nie była pewna, czy robi coś dobrze. W ten sposób cała uwaga ofiary skierowana jest na odgadywanie myśli i potrzeb sprawcy. Naprzemiennie karzą i nagradzają; wymuszają działania; demonstrują własną siłę, władzę i możliwości. Pod wpływem „prania mózgu” ofiary wierzą, że są głupie (stąd podatność na sugestie i manipulacje innych, niemożność podejmowania suwerennych decyzji), pełne wad (nie mogą oczekiwać niczego dobrego od innych). Wstydzą się, że są tak beznadziejne, złością na siebie o taki stan rzeczy, dając tym samym przyzwolenie na bezkarność sprawcy.

Strategie powstrzymywania przemocy.

W amerykańskich badaniach przeprowadzonych wśród systematycznie bitych kobiet, zidentyfikowano siedem podstawowych strategii, którymi posługują się kobiety w celu powstrzymania męża od bicia. Doświadczenia specjalistów pracujących z ofiarami przemocy domowej w Polsce wskazują, iż strategie te dotyczą również polskich kobiet.

- 1) rozmowa ze sprawcą – ofiary opowiadają o swoim cierpieniu próbując wzbudzić w sprawcy poczucie winy; część kobiet komunikuje to w sposób zwięzły, krótki, część – ciągle „narzeka”, „gdera”. Na skutek tej „rozmowy” sprawca albo obiecuje poprawę pod warunkiem, że ofiara w pełni dostosuje się do jego oczekiwań, albo – złości się jeszcze bardziej, co często kończy się kolejnym aktem agresji. Reakcja sprawcy uczy kobiety milczenia;
- 2) uzyskanie obietnicy poprawy – ofiary odwołują się do opinii publicznej („co ludzie powiedzą?”), wiary, miłości. Strategia ma szansę powodzenia, szczególnie w pierwszym okresie przemocy. Mechanizm stosowania agresywnych zachowań wskazuje jednak, iż taka motywacja jest skuteczna przez bardzo krótki okres;
- 3) straszenia sprawcy – ofiary grożą sprawcy powiadomieniem policji, rodziny, rozwodem, opuszczeniem domu; czasem – incydentalnie, częściowo – realizują groźbę (zawiadomienie policji i wycofanie sprawy; krótkotrwałe opuszczenie domu, wniesienie sprawy rozwodowej i – wycofanie jej). Brak konsekwentnego działania utwierdza sprawcę w przekonaniu o bezsilności ofiary; braku sprawstwa z jej strony i własnej bezkarności;
- 4) ukrywanie się przed sprawcą – ucieczki przed agresją (chowanie się w bezpiecznym miejscu w domu dla „przeczekania” złości, podobnie – na krótki czas opuszczenie mieszkania), jeśli nie stanowią początku procesu przeciwstawienia się przemocy z reguły pogarszają tylko sytuację; są pretekstem do następnych aktów przemocy. Sprawca, który poprzez zachowania przemocowe utwierdza swoją władzę i dominację, musi kontrolować zachowania i miejsca, w których przebywa ofiara. Powrót do domu utwierdza sprawcę w poczuciu władzy i bezkarności;

- 5) pasywna obrona – stosowane odruchowo osłanianie się rękami, różnymi przedmiotami przed uderzeniami sprawcy rzadko osiąga zamierzony skutek. Wręcz przeciwnie – w wielu sytuacjach rozdrażnia bardziej sprawcę; dla sadystycznych sprawców – stanowi dodatkową stymulację agresywnych zachowań;
- 6) unikanie ataku – posłuszeństwo, „schodzenie z oczu”, unikanie sytuacji czy zachowań wywołujących agresję, przemilczanie zaczepnych zachowań sprawcy, nie wdawanie się w dyskusję. To również metoda krótkotrwale skuteczna. Ofiara nie jest w stanie przewidzieć/uprzedzić wszystkich oczekiwań sprawcy, które często zmieniają się. Sprawca chce rozładować napięcie, dąży do konfrontacji, nie zadowolona się spolegliwością ofiary;
- 7) walka obronna – skuteczna (również krótko) jest tylko wówczas, gdy sprawca widzi desperację ofiary i czuje realne zagrożenie („zabiję cię, jak będziesz spał”, „otruję cię”). Z reguły jednak utwierdza sprawcę w poczuciu siły; często – wzmacnia agresję; daje sprawcy powód do ukarania ofiary;
- 8) strategie poniżające – całkowite podporządkowanie się sprawcy, poniżanie się przed nim. To zachowania, które wprawdzie są w stanie powstrzymać sprawcę przed agresją (potwierdzają jego władzę, siłę), jednak szybko niszczą podmiotowość ofiary i całkowicie uzależniają ją od sprawcy.

3. 2. Specyfika przemocy wobec niektórych grup ofiar.

Osoby doznające przemocy uzależnione od alkoholu.

Wstyd i poczucie winy pojawiające się u kobiet w związku z ich problemem alkoholowym, znacząco utrudniają im rozpoznanie zjawiska przemocy domowej i zwrócenie się po pomoc. Dzieje się tak ze względu na stygmatyzację społeczną kobiet nadmiernie pijących – „sama tego chciała”, „ma, na co zasłużyła”. Nieodłącznie towarzyszące chorobie alkoholowej mechanizmy uzależnienia, wzmacniają siłę wyuczonych bezradności, cechującej każdą ofiarę przemocy domowej: „nic z tym nie mogę zrobić, muszę się napić”, „nikt mnie nie zrozumie, ulgę znajdę tylko w alkoholu”. To wszystko pogłębia proces wiktylizacji i izolacji u tych osób. Głęboka samotność pijących kobiet wynika między innymi z osaczenia przez sprawcę przemocy i odbierania praw m.in. do nietykalności cielesnej, godności, szacunku, decydowania o sobie, bezpieczeństwa, także – materialnego oraz prawa do skorzystania z pomocy. Na te procesy nakłada się pogarszanie i rozluźnianie więzi z innymi ludźmi, które zastępuje „spotkanie z alkoholem”. Żłudzenie ratunku i pocieszenia, jakie ma zagwarantować im picie, często na wiele lat albo na zawsze odbiera realną szansę wyjścia z podwójnej pułapki – po pierwsze z uzależnienia, po drugie – z przemocy domowej. Gdy nawet pojawi się pragnienie zmiany – lęk przed napiętnowaniem, ochota ukrycia swojego problemu, przekonanie o tym, że sprawcy z tego powodu wolno ją tak traktować, zwykle skutecznie blokują podjęcie konstruktywnych działań w obronie siebie, a czasem też swoich dzieci.

Przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych.

Przemoc wobec osób starszych to, wg Amerykańskiego Narodowego Centrum Przemocy Wobec Starszych wszystkie znane, intencjonalne działania lub działania zaniehbujące – bądź brak właściwego działania – ze strony opiekuna lub innej osoby, powodujące cierpienie, krzywdę lub poważne ryzyko skrzywdzenia osoby starszej. Pojawia się ona najczęściej w relacjach, gdzie z jednej strony u osoby starszej występuje duże zaufanie, z drugiej zaś jej stan zdrowia powoduje zależność od otoczenia. Podobnie – rzecz dotyczy osób niepełnosprawnych. Niektóre akty przemocy dokonywane są przez sprawcę w sposób celowy; inne akty przemocy nie są intencjonalne, a czasem nawet nie są postrzegane jako takie przez krewnych, którzy starają się opiekować osobą starszą lub niepełnosprawną tak dobrze, jak tylko jest to możliwe. Zachowania przemocowe mogą być np. wynikiem braku świadomości lub wiedzy, a także pojawiać się wskutek fizycznego lub psychicznego stresu opiekuna.

Czynniki ryzyka przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych:

- 1) historia rodziny – zachowania związane z przemocą mogą mieć długą tradycję lub być świadomym sposobem rozwiązywania problemów i konfliktów w rodzinie. Historia przemocy małżeńskiej może również mieć związek z nadużyciami w późniejszym życiu (czasami wiąże się ze zmianą ról),
- 2) wzajemna zależność – emocjonalna i praktyczna pomiędzy ofiarą a sprawcą – może powodować konflikty prowadzące do przemocy; niechciana zależność lub taka, którą trudno zaakceptować, np. finansowa od sprawcy,
- 3) dzielenie wspólnego mieszkania lub domu – więcej okazji do napięć i konfliktów – brak prywatności; konieczność dyspozycyjności opiekuna,

- 4) fizyczne i/lub psychiczne obciążenie opiekuna – zły stan zdrowia, niepełnosprawność, obniżenie sprawności funkcjonalnej i umysłowej może czynić ofiary bardzo wymagającymi podopiecznymi, co obciąża nadto opiekuna, który z jednej strony nie potrafi poradzić sobie z fizyczną i psychiczną niepełnosprawnością, a z drugiej – przytłoczony jest brakiem perspektyw i wolnego czasu. Niektóre choroby wieku starczego oraz towarzyszące niepełnosprawności fizycznej, mogą prowadzić do zmian w charakterze i zachowaniach ofiary, co może być trudne do zaakceptowania dla osób bliskich oraz prowadzić do poczucia bezradności, frustracji i desperacji (przemęczenie, wypalenie),
- 5) izolacja społeczna – wzrost obciążenia i zależności, a brak pomocy innych; izolacja społeczna może być zabiegiem celowym, by nikt nie rozpoznał przemocy. Utrata wspomagającej sieci społecznej lub też brak kontroli społecznej może prowadzić do pojawienia się przemocy;
- 6) uzależnienia i nierozpoznane zaburzenia psychiczne – przemoc może być spowodowana lub wymuszona przez alkohol, narkotyki i inne środki psychoaktywne; może wynikać wprost ze zdrowotnych konsekwencji uzależnień, albo też – przemoc finansowa – dla zdobycia środków na w/w środki;
- 7) dodatkowe czynniki stresogenne – złe warunki socjoekonomiczne, niski status społeczny, złe warunki mieszkaniowe, bezrobocie, niewystarczający dostęp do opieki zdrowotnej itp.

Krzywdzenie dzieci.

Według Światowej Organizacji Zdrowia krzywdzenie, to każde zamierzone lub niezamierzone działanie lub zaniechanie działania osoby dorosłej, instytucji lub państwa, które ujemnie wpływa na rozwój fizyczny lub psychospołeczny dziecka.

Krzywdzenie ujmowane jest ze względu na:

1) Charakter doznawanych cierpień, sposób krzywdzenia:

- fizyczne - celowe uszkodzenia ciała, zadawanie bólu, cierpienia, kary fizyczne, głodzenie,
- psychiczne - odrzucenie emocjonalne dziecka, brak wsparcia i zainteresowania, nadmierna kontrola, wywieranie presji psychicznej, wymuszanie lojalności, wzbudzanie poczucie winy, nieposzanowanie godności i prywatności dziecka, wygórowane oczekiwania i wymagania stawiane dziecku, degradacja werbalna, narzucanie własnych sądów, groźby, krzyki, izolacja, ograniczanie kontaktów, zaprzeczanie stanom emocjonalnym dziecka, chłód emocjonalny, demoralizacja, nieokazywanie uczuć, brak wsparcia i zainteresowania dzieckiem, lekceważenie potrzeb, nadopiekuńczość,
- seksualne - angażowanie dziecka w aktywność seksualną przez osoby dorosłe. Może odbywać się:
  - poprzez kontakt fizyczny - pobudzanie intymnych części ciała, kontakty oralno-genitalne, penetracja seksualna, ocieractwo, komercyjne wykorzystywanie dzieci-pornografia, prostytutka,
  - bez kontaktu fizycznego - rozmowy o treści seksualnej, ekspozycja anatomii i czynności seksualnych, treści pornograficznych, podglądactwo.

2) Obszar w obrębie którego dokonuje się przemoc, miejsce doświadczanych krzywd:

- w rodzinie,
- poza rodziną (osoby obce, instytucje, placówki wychowawcze).

3) Sposób zaistnienia:

- działanie – wszelkie działania powodujące szkody i cierpienie dziecka oraz zaburzające jego psychofizyczny rozwój,
- zaniechanie działań (nie wywiązywanie się z opieki, które ma konsekwencje dla zdrowia psychicznego i fizycznego dziecka; pozbawianie dziecka odpowiedniego jedzenia, ubrań, schronienia, opieki medycznej i bezpieczeństwa.

Dziecko jako świadek przemocy.

Dziecko będące świadkiem przemocowych, agresywnych zachowań u dorosłych jest jednocześnie ofiarą przemocy- doświadcza bowiem tych samych skutków i ponosi takie same koszty emocjonalne jak ofiara.

Krzywdzenie dotyka wszelkich sfer jego funkcjonowania na poziomie fizjologicznym (rozwojowym), psychologicznym (sfera poznawcza, emocjonalna, behawioralna) oraz społecznym. Konsekwencje i skutki jakie ponosi dziecko, są jednocześnie czynnikami, na podstawie których odbywa się diagnoza krzywdzenia.

Konsekwencje krzywdzenia-symptomy:

1) fizyczne (somatyczne skutki krzywdzenia):

- siniaki, zranienia, uszkodzenia ciała, złamania, blizny, opuchlizny, ślady oparzeń, obrażenia wewnętrzne,
- zaburzenia rozwoju fizycznego (wzrost, waga poniżej normy),
- dolegliwości psychosomatyczne (ból brzucha, głowy, nudności, biegunki, moczenie, zanieczyszczenie z niewyjaśnioną etiologią),
- mimowolne ruchy mięśni-tiki;

2) psychologiczne-emocjonalne, behawioralne:

- obniżona samoocena,
- apatia, depresja, anhedonia (brak lub utrata zdolności odczuwania przyjemności), wycofanie,
- poczucie krzywdy, winy,
- koszmary nocne, lęki,
- zaburzenia pamięci, koncentracji,
- zachowania agresywne, autodestrukcyjne,
- zaburzenia mowy,
- brak pewności siebie,
- obniżona samoocena,
- ucieczka w świat fantazji,
- lęk przed rozbieraniem, dotykiem,
- strój niedostosowany do pogody,
- podporządkowanie i lęk przed dorosłymi,
- kłamstwa;

Symptomy przemocy seksualnej u dzieci:

- urazy zewnętrznych narządów płciowych, krwawienia, ból przy oddawaniu moczu, kału,
- infekcje jamy ustnej,
- infekcje dróg moczowo-płciowych, krwawienia, choroby weneryczne, ciąża,
- nadmierna erotyzacja dziecka, erotyczne zabawy, rysunki, zachowanie,
- agresja seksualna wobec rówieśników,
- nasiloną masturbacja,
- nieadekwatny do rozwoju dziecka język dotyczący sfery seksualnej,
- nadpobudliwość,
- zachowania regresywne,
- lęki, koszmary,
- zaburzenia łaknienia,
- narkotyzowanie, picie alkoholu,
- zaburzenia psychosomatyczne,

- prostytutka,
- problemy szkolne,
- myśli, próby samobójcze!

Czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci:

Wyróżniamy trzy grupy czynników krzywdzenia dzieci :

- 1) czynniki występujące w rodzinie,
- 2) czynniki przypisane matce,
- 3) czynniki przypisane dziecku.

Ad. 1) - Czynniki występujące w rodzinie:

- problemy ekonomiczne rodziny - rodziny o bardzo niskich lub wysokich dochodach. W rodzinach o bardzo niskich dochodach zdarzają się często przypadki fizycznego zaniedbywania dziecka, natomiast w rodzinach o wysokim statusie materialnym częściej dochodzi do zaniedbywania psychicznych potrzeb dziecka,

- przewlekła choroba lub inwalidztwo w rodzinie- w takich rodzinach uwaga domowników skupiona jest na opiece nad osobą chorą, w związku z czym może pojawić się deprywacja potrzeb dziecka; równolegle dziecko może być zaangażowane w sprawowanie opieki nad chorą osobą. Ponadto klimat emocjonalny w takiej rodzinie nie sprzyja zapewnieniu bezpieczeństwa dziecku,

- związek nieformalny lub małżeństwo mieszane etnicznie - w przypadku małżeństwa mieszanego etnicznie mogą istnieć odmienne oczekiwania wobec dziecka, które często rodzą konflikt i powodują dysonans w samym dziecku. W związkach nieformalnych często zmienianych istnieje tendencja do wchodzenia w relacje emocjonalne z nowymi osobami; uczucia, emocje są płytkie, co sprzyja poczuciu bezpieczeństwa dziecka,

- zaburzenia psychiczne, opóźnienie w rozwoju umysłowym jednego lub obojga rodziców - dziecko przebywając z chorą psychicznie osobą często przejmuje jej wizję świata i relacje do innych. W przypadku upośledzenia rodziców do krzywdzenia może dojść, gdy dziecko intelektualnie przerasta rodziców,

- posiadanie dzieci z różnych związków - najtrudniej jest w okresie dorastania, gdy dochodzi do wielu napięć i konfliktów. Wszyscy żyją w poczuciu krzywdy, a coraz większe zaostrzenie dyscypliny prowadzi do eskalacji przemocy,

- zgon jakiegoś dziecka w rodzinie z przyczyn niewyjaśnionych: dotyczy to np. zespołu śmierci łóżeczkowej. Istnieje niebezpieczeństwo, że w takiej rodzinie może być niewystarczająca opieka nad dziećmi, albo paradoksalnie nadmierna opiekuńczość, ograniczanie dziecka,

- sytuacja kryzysu w rodzinie - najtrudniejszą sytuacją kryzysową jest rozwód. Dziecko jest najsłabszym ogniwem w rodzinie i cierpi najbardziej. Często jest wciągane w rozgrywki rodziców i manipulowane,

- nałogi – bardzo ważny czynnik ryzyka; w wielu przypadkach np. alkoholizmowi towarzyszy przemoc.

Ad. 2) - Czynniki przypisane matce:

- pierwszy poród przed 18 rokiem życia - związany z naszą kulturą i obyczajowością. Matka postrzegana wcześniej jako osoba podporządkowana szybko musi zmienić rolę. Trudno jej się przestawić, nie radząc sobie, poszukuje winy w dziecku. Ta sytuacja budzi w dziecku dyskomfort. Gdy młoda mama ma wsparcie ze strony rodziny czy partnera, sytuacja dziecka jest lepsza,

- poród pierwszego dziecka bez zawarcia związku małżeńskiego z ojcem dziecka - taka sytuacja może rodić depresję: ja i moje dziecko nie jesteśmy nic warci – zaindukowanie takiego przekonania dziecku,

- dwa lub więcej nieudanych związków przed 25 rokiem życia - kobieta niedojrzała emocjonalnie wybiera nieodpowiednich partnerów; dokonując nieodpowiednich wyborów nie nabywa doświadczeń. Egoizm, nieumiejętność budowania relacji, niedojrzałość społeczna sprawiają, że dziecko jest traktowane przedmiotowo,

- krzywdzenie dzieci w historii poprzednich związków,

- aktualny niesatysfakcjonujący związek z mężczyzną – często dbałość o dobrostan partnera jest ważniejsza od dziecka. Dziecko może przeszkadzać w realizacji związku,
- znaczna różnica wieku między matką a ojcem (8 lat i więcej) – co około 8 lat zmieniają się wzorce wychowania dzieci, dawania im swobody, kultury, podkultury młodzieżowe. Odmienne wizje wychowywania dzieci i odmienne poglądy powodują konflikty. Dzieci wchodzą wtedy w koalicję z jednym z rodziców przeciw drugiemu,
- własne poważne problemy emocjonalne i nałogi,
- problematyka krzywdzenia w rodzinie pierwotnej – w znacznej większości przypadków przemoc ma korzenie tkwiące wiele lat wcześniej w rodzinach generacyjnych.

Ad. 3) - Czynniki przypisane dziecku:

- dziecko z pierwszego związku nieakceptowane przez drugiego partnera – w takiej sytuacji nawet wśród rodziców silnie emocjonalnie związanych z dzieckiem może pojawić się ambiwalencja uczuć, podwójne komunikaty,
- rozczarowanie związane z płcią dziecka: np. ubieranie chłopca jak dziewczynki, nieprawidłowe zwracanie się do dziecka – może rodzić zaburzenia identyfikacji seksualnej dziecka,
- urodzenie dziecka po śmierci dziecka poprzedniego – w takich rodzinach często dziecku stawia się oczekiwania nie do spełnienia, idealizuje zmarłe dziecko odrzucając żyjące,
- wada rozwojowa dziecka - dzieci z wadami rozwojowymi mogą być odrzucane i stają się ofiarami zaniedbania. Może też być tak, że rodzice wychowują niepełnosprawne dziecko powodując wtórne zranienie. Całe życie poświęcają dziecku, świat matki i dziecka jest jedyny, w jakim trwają. Dziecko nie może czuć się szczęśliwe z niespełnioną matką,
- wcześniactwo - w tym przypadku istnieje ryzyko wystąpienia depresji poporodowej spowodowanej oddzieleniem od dziecka; ponadto – wobec wcześniaka stosuje się często sterylne warunki, przesadne wymagania, perfekcjonizm,
- ciążę bliźniacze - ryzyko związane z nerwowością, bezradnością, nieumiejętnością poradzenia sobie, wynikiem której może być agresja. Często pojawia się tu ”zespół dziecka potrząsanego”,
- Zachowania dziecka: - nadpobudliwość, - moczenie nocne, - kłopoty ze spaniem, - trudności z jedzeniem.

Aby rozpoznać dziecko krzywdzone należy dokonać wnikliwej obserwacji i analizy, rozmawiać z dzieckiem i jego bliskimi o zwyczajach, tradycjach, metodach wychowawczych. Jeden izolowany objaw czy czynnik ryzyka występujący w rodzinie nie świadczy o przemoc, ale powinien zmobilizować i zachęcić do rozpoznania problemu i pomocy dziecku oraz rodzicom.

3.3 Czynniki utrudniające powstrzymanie przemocy.

Sprawca - jedyny żywiciel rodziny; bez pieniędzy nie da się po prostu żyć. Jeżeli ofiara nie pracuje, już od dawna „wie o tym”, że jest beznadziejna, nic nie potrafi i przy takiej konkurencji na rynku pracy, jaka jest obecnie – nie ma szans na jej znalezienie. Nawet, jeśli znajdzie zatrudnienie, to dochody nie starczą na utrzymanie rodziny.

Lęk przed konsekwencjami: groźby, szantaż ze strony sprawcy powodują, że ofiara nie ma odwagi się przeciwstawić, nie ma dokąd uciec, gdzie się schronić, a zagrożenie ze strony sprawcy często jest realnie uzasadnione.

Obowiązek bycia razem na dobre i na złe: „dopóki dzieci nie bije – wytrwam”, „nie mogę rozbijać rodziny”, „tak wybrałam, trudno, taka jest teraz moja rola”.

Ponoszenie konsekwencji za własne zachowania: ofiara jest przekonana o swojej winie, uważa, że zasługuje na takie traktowanie (w czym mocno utwierdza ją sprawca); to takie normalne: zrobiła coś złe, więc jest ukarana – musi więc skupić się na naprawianiu błędów.

Brak poczucia własnej wartości: bezpośrednio związane z pkt wyżej – nic nie umiem, moja wina, jestem do niczego, kto by mnie chciał (również bardzo wzmacniane przez sprawców: „beze mnie byś zginęła”, „kto by chciał takiego tłuka”). Trudno oczekiwać szacunku, miłości, życzliwości jeśli się na to nie zasługuje.

Zaprzeczanie przemocy: nie ma takiej potrzeby, w moim domu nie ma przemocy; uruchamiany przez ofiary mechanizm zaprzeczenia powoduje, iż własnej sytuacji nie oceniają jako przemocowej, zagrażającej – „sąsiadkę to mąż naprawdę traktuje źle, u nas to są zwykle sprzeczki małżeńskie”.

Lęk przed zmianą, czymś nowym: co będzie, jak będzie bez niego?, lęk przed nieznanym, w myśl zasady „lepszy swój wróg, niż obcy przyjaciel”. To, co dzieje się teraz jest znane, „okielznane” (wiem co zrobi, powie, kiedy wybuchnie, jak go wyciszyć, kiedy uciekać), nowe – niesie niepewność, całkowita reorganizacja. Jak reorganizować codzienność, zmieniać życie, jeśli jest się tak beznadziejnym?

Wiara w poprawę sprawcy: on na pewno się zmieni: „miał trudne dzieciństwo”, „ma paskudną pracę”, ale potrafi być wspaniały, opiekuńczy (miodowy miesiąc); zależy mu na rodzinie, zawsze obiecuje poprawę i bardzo się stara – jeszcze trochę (jak zmieni pracę, żeby tylko syn wziął się do nauki) i na pewno mu się uda.

Uczucie do sprawcy: przecież go kocham -ma za sobą trudne doświadczenia, doznał dużo złego od innych, swoją miłością, powoli spowoduje, że się zmieni.

Ochranianie sprawcy: przecież go kocham – złamię mu życie, przeze mnie pójdzie do więzienia (mój mąż, ojciec moich dzieci).

Brak wiedzy, informacji: a co ja właściwie mogę zrobić?, czy to jest przemoc?, „przecież nikt nie będzie się wtrącał w sprawy rodziny”, „gdzie pójść z tym problemem?”.

Kiedy ofiara jest zrozpaczona na tyle, że zaczyna wewnątrznie oswajać się, przygotowywać do odejścia, sprawca zwykle wyczuwa tę gotowość i reaguje okresowym powstrzymaniem się od przemocy. Wówczas u kobiety pojawia się nadzieja na dalszy, udany związek; wiara w dojrzałość sprawcy, zrozumienie własnych błędów, uspokojenie. Wtedy też ze zdwojoną siłą stara się odbudować związek, narażając się tym samym na jeszcze większą uległość i aktywność w zapewnieniu dobrego samopoczucia sprawcy.

Akty przemocy rozgrywają się w określonym otoczeniu, w którym – często - poza ofiarą i sprawcą przebywają świadkowie zdarzeń przemocy domowej, a więc osoby, które posiadają wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziały akt przemocy domowej. Świadcami przemocy bywają zarówno osoby z rodziny (dzieci, rodzice) i najbliższego otoczenia (sąsiedzi, znajomi), jak i osoby, które z tytułu wykonywanej pracy pośrednio uczestniczą w sytuacji. Każda z tych osób, poprzez pryzmat pełnionych ról zawodowych, rodzinnych i społecznych oraz własnego doświadczenia życiowego inaczej postrzega problem, doświadcza innego typu odczuć.

Świadcowie przemocy, szczególnie tzw. „gorącej” najczęściej boją się sprawcy, są źli na niego. Współczują ofierze, jednak lęk przed agresywnym sprawcą i odwetem z jego strony powstrzymuje ich przed aktywnym interweniowaniem. W przypadku przemocy „ukrytej”, polegającej na poniżaniu, zanedbywaniu, szantażu czy groźbach, świadkowie czują zażenowanie, niechęć do sprawcy, złość na niego, ale też często – na bierność ofiary. To z kolei powoduje wahania w ocenie sytuacji i możliwości pomocy. Pojawiają się przekonania typu „to są sprawy rodzinne, nie należy się wtrącać”, „to jest ich sposób funkcjonowania, prywatna sprawa”. Chociaż mają jasność, co do tego, że zachowania sprawcy są co najmniej naganne, doświadczają swego rodzaju bezradności wobec problemu, wolą więc – „nie widzieć i nie słyszeć”.

Kodeks Postępowania Karnego (art. 304 par. 1) zobowiązuje wszystkie osoby, które dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu do zawiadomienia o tym prokuratora lub Policji. Również – każda osoba, która dowie się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomienia Sądu Rodzinnego lub Policji (art. 4 par. 2 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich).

Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę w pomaganiu ofiarom w wyzwalaniu się od przemocy i w naprawianiu szkód, jakie poczyniła w ich życiu. Pomaganie ofiarom przemocy powinno koncentrować się na odbudowywaniu ich wewnętrznej siły, poczucia sprawstwa, które warunkują skuteczne, konstruktywne działanie i pożądane zmiany życiowe.

Punktem wyjścia do pracy z osobami doznającymi przemocy jest przyjęcie założenia, że nic z tego, co zrobiła ofiara, a także żadne okoliczności nie usprawiedliwiają przemocy; nie zdejmują odpowiedzialności ze sprawcy. Moralna, jednoznaczna ocena przemocy, powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomocy ofiarom.

IV. PODSTAWY PRAWNE DO OPRACOWANIA I REALIZACJI PROGRAMU

Program będzie realizowany w oparciu o następujące dokumenty normujące problematykę przeciwdziałania przemocy domowej:

- Ustawa z dnia 29 lipca 2015 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2151);
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 609 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2015 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1939 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 571);
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 171 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 25 lutego 1997 r. Kodeks Karny (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 z późn. zm.).

Zgodnie z zapisem w art. 6 ust. 2 pkt 1-4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm.) oraz innych ustaw do zadań własnych gminy należy:

- opracowywanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony ofiar przemocy domowej,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

V. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE.

Skala przemocy domowej, jako zjawiska zachodzącego w środowisku zamkniętym, jest niezwykle trudna do oszacowania. Składa się na to wiele przyczyn, poczynając od braku udziału osób trzecich, oporu ofiar przed wyjawieniem sytuacji na zewnątrz ze względu na uwarunkowania społeczne, obawę przed rozpadem związku, przed zachowaniem sprawcy.

5.1. Skala zjawiska przemocy na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warcie, Komisariatu Policji w Warcie, Zespołu interdyscyplinarnego w Warcie i Miejskiej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warcie.

Problematyka przemocy domowej dotyka niestety również Gminę Warta. Dane statystyczne Komisariatu Policji w Warcie obrazują zjawisko przemocy domowej na przestrzeni ostatnich lat w sposób następujący:

	2017	2018	2019
Liczba interwencji domowych	58	62	55

Ilość interwencji- procedura „Niebieska Karta”	49	39	36
Liczba pokrzywdzonych w tym:	52	47	36
kobiety	51	41	30
mężczyźni	0	4	5
nieletni	1	2	1
Liczba sprawców przemocy, w tym:	49	39	36
kobiety	2	1	3
mężczyźni	47	38	33
nieletni	0	0	0
Liczba postępowań przygotowawczych z art. 207 kk, w tym:	24	36	35
zakończonych skierowaniem aktu oskarżenia do sądu	9	16	14
wnioskiem o umorzenie postępowania	15	20	21

Źródło: Dane statystyczne Komisariatu Policji w Warcie.

Z przedstawionych danych wynika, iż w 2018 roku wzrosła liczba interwencji domowych w porównaniu do roku 2017. Jednocześnie w latach 2018 – 2019 zauważyć można spadek liczby interwencji domowych oraz wdrożonych procedur „Niebieska Karta” w odniesieniu do roku 2017, co nie oznacza niestety zmniejszenia występowania problemu przemocy w rodzinie na terenie Gminy Warta. Wzrost na przestrzeni lat 2017-2019 można zaobserwować w przypadku liczby postępowań przygotowawczych z art. 207 kk. Z biegiem czasu ofiary przemocy domowej prócz wdrożenia procedury „Niebieskiej Karty” decydują się na składanie zawiadomień z art.207 kk o znęcaniu się fizycznym lub psychicznym nad osobą najbliższą. Dokonując analizy danych dotyczących płci osób doznających przemocy i stosujących przemoc na podstawie zgromadzonej dokumentacji można wnioskować, że w przeważającej mierze osobami stosującymi przemoc są mężczyźni, a doznającymi przemocy – kobiety i dzieci, które dorastają w rodzinach z problemem przemocy.

Według danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warcie i Zespołu Interdyscyplinarnego w Warcie w roku 2017 roku wszczęto 49 procedur „Niebieska Karta”. Łączna liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta” w 2017 roku wynosi 52. W 2018 wszczęto 39 procedur „Niebieska Karta”. Łączna liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta” w 2018 roku wynosi 47. Natomiast w 2019 wszczęto 36 procedury „Niebieska Karta”. Łączna liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta” w 2019 roku wynosi 36.

Liczba wszczętych procedur, liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta”.

	Liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta”	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta”
2017	49	52
2018	39	47
2019	36	36

Opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warcie.

Z danych ogólnopolskich oraz lokalnych wynika, że najczęściej osoby doznające przemocy bądź będące świadkami przemocy najchętniej zwracają się po pomoc do Policji, a w dalszej kolejności do pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej, pedagogów szkolnych, pielęgniarek środowiskowo – rodzinnych. Instytucją, która najczęściej wszczyna procedurę Niebieskiej Karty jest Policja, kolejno Ośrodek Pomocy Społecznej, najmniej procedur wszczynają ochrona zdrowia i oświata, członkowie komisji ds. profilaktyki i leczenia uzależnień.

Liczba Niebieskich Kart przekazanych Przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Warcie.

	2017	2018	2019
Liczba formularzy „Niebieska Karta” – część A wszczynających procedurę przekazanych Przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego sporządzonych przez:	49	39	36
Przedstawiceli Policji	41	37	31
Przedstawiceli MOPS Warta	8	1	5
Przedstawiceli oświaty	0	1	0
Przedstawiceli Ochrony Zdrowia	0	0	0
Przedstawiceli MKPiRPA	0	0	0

Źródło: Dane Zespołu Interdyscyplinarnego działającego przy MOPS Warta.

W roku 2017 na terenie Gminy Warta wszczęto łącznie 49 procedur Niebieskiej Karty, biorąc pod uwagę kolejne lata obserwuje się zmniejszenie liczby wszczętych procedur co wskazywać może, że służby powołane do przeciwdziałania przemocy w rodzinie posiadają większą wiedzę, są bardziej przygotowane merytorycznie do prawidłowej oceny sytuacji i wszczynają procedurę przede wszystkim w uzasadnionych przypadkach. Zwiększona liczba w 2017 r. może wskazywać na zwiększenie świadomości poszczególnych służb i uznania procedury za odpowiednie narzędzie pracy, jednocześnie może wskazywać na nadmierne wykorzystywanie procedury przez osoby zgłaszające, że są osobami dotkniętymi przemocą jako narzędzie np. w sprawach rozwodowych. Niejednokrotnie zgłaszane przypadki nie są kwalifikowane jako przemoc, a wiążą się z innymi konfliktami w rodzinie. Kontakt profesjonalnych służb z członkami rodzin, w których przemoc występuje daje szansę między innymi na promowanie wiedzy o możliwej pomocy prawnej i terapeutycznej dla osób wskazywanych jako doświadczające przemocy jak i ją stosujących.

Powyższe dane powinny mieć motywacyjny wpływ do określenia szerokiego spektrum czynności urzędowych dających ochronę przed przemocą, a tym samym wykluczeniem społecznym. Wsparcie rodzin zagrożonych, zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy, jak również edukacja społeczna to szansa na wypracowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania społecznego.

Pracownicy socjalni, jako grupa zawodowa darzona zaufaniem społecznym, również są informowani o dysfunkcjach w rodzinie. Wykonując obowiązki służbowe w środowisku zwracają uwagę na zachowania dające podejrzenie występowania przemocy w rodzinie. Odnotowana liczba wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” przez pracowników socjalnych może mieć związek ze zwiększoną liczbą osób szukających rozwiązania sytuacji kryzysowej w rodzinie poprzez dialog, kontakt ze specjalistami różnych grup zawodowych oraz uzyskaniem informacji o możliwej pomocy.

Niepokojącym jest fakt, iż ok 90% sprawców przemocy domowej dopuszcza się jej pod wpływem alkoholu. Dane na temat zjawiska nadużywania alkoholu na terenie gminy gromadzi Miejska Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warcie:

	2017	2018	2019
Liczba posiedzeń MKPiRPA	11	8	12
Liczba osób z którymi przeprowadzono rozmowy interwencyjno-motywuujące	42	38	47
Liczba osób skierowanych na badania przez biegłych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu	23	4	10
Liczba spraw skierowanych do Sądu	7	3	3

Źródło: Dane Miejskiej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warcie.

Analizując powyższe dane można zaobserwować, że od 2017 r. wniosków o skierowanie na leczenie alkoholowe członków rodzin do Miejskiej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warcie przybywa. Działania i rozmowy interwencyjno – motywujące wpływają pozytywnie na osoby nadużywające alkohol, które dobrowolnie podejmują próby leczenia. Świadczy o tym mała ilość skierowań na badania przez biegłych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu oraz spraw skierowanych do Sądu o przymusowe leczenie odwykowe badanych.

VI. CELE, DZIAŁANIA, SPOSOBY REALIZACJI, WSKAŹNIKI.

Głównym celem programu jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej na terenie Gminy Warta poprzez tworzenie profesjonalnego i jednolitego systemu wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwikłanych w zjawisko przemocy domowej. Celami szczegółowymi są:

1. Zapobieganie występowania przemocy domowej poprzez podnoszenie świadomości i wrażliwości społecznej.
2. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy domowej i zwiększenie dostępności pomocy.
3. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc domową.
4. Poprawa skuteczności działań osób i instytucji zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy domowej.

Każdemu z powyższych celów szczegółowych przypisano działania, które zostały zaplanowane w sposób uwzględniający możliwości organizacyjno-finansowe Gminy Warta.

Cel główny: Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej na terenie Gminy i Miasta Warta					
Cele szczegółowe	Zadania	Sposób realizacji	Wskaźniki osiągnięcia celu	Realizatorzy i Partnerzy	Termin realizacji
1. Zapobieganie występowania przemocy domowej poprzez podnoszenie świadomości i wrażliwości społecznej	1) systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w domowej na terenie Gminy Warta	a) rejestrowanie przypadków przemocy domowej b) zbieranie i aktualizowanie informacji nt. rozmiarów i form przemocy c) przekazywanie informacji o zdiagnozowanej przemocy do MOPS Warta (do celów statystycznych, sprawozdawczości)	- dane zawarte w rocznych sprawozdaniach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, - liczba przypadków występowania przemocy domowej na terenie Gminy Warta,	Wszyscy realizatorzy Programu (Urząd Miejski Warta, MOPS, KP Warta MKPiRPA Warta, PCPR Sieradz Sąd, Rejonowy w Sieradzu, Prokuratura Rejonowa w Sieradzu, Placówki oświaty (Szkoły Podstawowe w Warcie, Raczkowie, Cielcach, Ustkowie, Rossoszycy, Jakubicach, Włyniu, Jeziorsku), Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna w Warcie, inne organizacje pozarządowe	Zadanie ciągle realizowane w okresie 2021-2030
	2) profilaktyka i edukacja w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	a) opracowanie i publikowanie materiałów informacyjnych na temat zjawiska przemocy domowej i instytucji udzielających pomocy	- liczba spotkań profilaktycznych w środowisku lokalnym, - liczba instytucji i organizacji pozarządowych biorących udział w spotkaniach lokalnych,	Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Warcie, placówki oświaty (Szkoły Podstawowe w Warcie, Ustkowie, Cielcach, Raczkowie, Jeziorsku, Włyniu,	2 razy w roku

		(plakaty, ulotki, broszury) b) organizowanie i udział w zajęciach profilaktycznych dla rodzin, dzieci i młodzieży	- liczba podjętych inicjatyw mających na celu zwiększenie społecznej świadomości problemu przemocy domowej, - ilość podejmowanych działań mających na celu poszerzenie znajomości systemu przeciwdziałania przemocy domowej,	Jakubicach, Rossoszycy), Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Warcie	
	3) Promowanie zachowań nieagresywnych i społecznie pożądanych wśród dzieci i młodzieży	a) organizowanie alternatywnych (aktywnych) form spędzania czasu wolnego (działalność świetlic, klubów itp.)	- liczba dzieci i młodzieży objętych alternatywnymi formami spędzania czasu wolnego,	Placówki oświatowe na terenie Gminy Warta (Szkoły Podstawowe w Warcie, Cielcach, Jakubicach, Rossoszycy, Raczkowie, Włyniu, Ustkowie, Jeziorsku), TPD Warta (świetlica środowiskowa ogniska Towarzystwa Przyjaciół Dzieciom)	W trakcie trwania roku szkolnego
	4) Edukacja osób dorosłych (rodziców, opiekunów)	a) popularyzacja i zwiększenie dostępności do poradnictwa indywidualnego i grupowego	- liczba osób dorosłych objętych poradnictwem,	MOPS Warta, Zespół Interdyscyplinarny, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Warcie, Centrum Psychiatryczne w Warcie	2 razy w roku
2. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy domowej i zwiększenie dostępności pomocy	1) udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej	a) interdyscyplinarna pomoc ze strony psychologa, prawnika, pedagoga, funkcjonariusza Policji, pracownika socjalnego w sytuacjach kryzysowych bezwzględnie b) bezpłatna pomoc prawna, psychologiczna, socjalna w Punkcie Interwencji Kryzysowej w PCPR Sieradz c) zapewnienie miejsca dla ofiar przemocy w ośrodkach interwencji kryzysowej, ośrodkach wsparcia	- liczba dorosłych i dzieci objętych poradnictwem, terapią rodzinną, psychoterapią , - liczba podjętych interwencji kryzysowych wobec ofiary przemocy, - liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” i liczba rodzin objętych tą procedurą, - liczba złożonych wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe	Zespół Interdyscyplinarny, MOPS Warta, MKPiPA w Warcie, PCPR Sieradz, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Warcie, Centrum Psychiatryczne w Warcie, grupy wsparcia AA	Zadanie ciągłe 2021-2030

	2) Ochrona przed dalszym krzywdzeniem przez sprawcę	a) powszechne stosowanie istniejących rozwiązań prawnych mających na celu odseparowanie sprawcy przemocy od ofiary (zakaz kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną, tymczasowe aresztowanie, nakaz opuszczenia mieszkania, odwiezienie do Izby Wytrzeźwień, orzeczenie eksmisji, stworzenie warunków do jej egzekucji)	- liczba wyroków w sprawach karnych z art.207, - liczba wyroków Sądu Rodzinnego w sprawach dzieci pokrzywdzonych – ofiar przemocy, - liczba spraw, w których zastosowano środki zapobiegawcze wobec sprawców przemocy,	Sąd Rejonowy w Sieradzu, Prokuratura Rejonowa w Sieradzu, Komisariat Policji w Warcie	Zadanie ciągłe 2021-2030
3. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc domową	1. Działania interwencyjne	a) izolowanie sprawców od ofiar, zgodnie z obowiązującymi przepisami b) wprowadzanie do stosowanej już procedury „Niebieska Karta” obowiązku odbywania rozmów prewencyjnych ze sprawcami przemocy o konsekwencjach prawnych ich czynów i informowanie o możliwościach korzystania przez nich z pomocy psychologicznej c) motywowanie sprawców przez grupy diagnostyczno-pomocowe do udziału w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych	- liczba oddziaływań interwencyjnych wobec sprawców: liczba osób wobec których zastosowano zakaz kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną, tymczasowe aresztowanie, nakaz opuszczenia mieszkania, itd... - liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” przez Policję, OPS, - liczba ponownych incydentów stosowania przemocy w rodzinie sprawców objętych procedurą „Niebieska Karta”, - liczba osób skazanych z art.207 - liczba osób skierowanych do udziału w zajęciach	Sąd Rejonowy w Sieradzu, Prokuratura Rejonowa w Sieradzu, Komisariat Policji w Warcie Komisariat Policji w Warcie, Miejska Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warcie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sieradzu, Centrum Leczenia Uzależnień w Warcie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sieradzu	Zadanie ciągłe 2021-2030 Zadanie ciągłe 2021-2030 zadanie ciągłe 2024-2030
4. Poprawa skuteczności działań osób i instytucji zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemoc	1. wspieranie osób zawodowo zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej i podnoszenie i kwalifikacji zawodowych	a) objęcie specjalistycznym szkoleniem pracowników placówek i instytucji realizujących Program, b) organizowanie	- liczba osób objętych szkoleniami, - liczba osób profesjonalnie przygotowanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy domowej,	Wszyscy realizatorzy Programu, Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Warcie	2 lub 3 razy w roku w zależności od potrzeb

domowej	2. Monitorowanie i ewaluacja Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Ofiar Przemocy w Domowej na terenie Gminy Warta	szkoleń interdyscyplinarnych z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w celu podniesienia umiejętności pracy z klientem, c) powoływanie Zespołu Interdyscyplinarnego o celem odbywania specjalistycznych konsultacji i dokonywania wyboru skutecznych rozwiązań w szczególnie trudnych sytuacjach, d) pozyskiwanie środków finansowych na szkolenie kadr. a) dokonywanie okresowej ewaluacji Programu, b) inicjowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	- liczba spraw rozpatrzonych przez Zespoły Interdyscyplinarne, - liczba wspólnie podjętych działań z pracownikami z innych instytucji	Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego, MOPS w Warcie	Raz w roku

VII. ADRESACI PROGRAMU.

Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2030 skierowany jest do mieszkańców Gminy Warta, oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Domowej, a w szczególności:

1. Ofiar przemocy domowej:
  - dzieci,
  - współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych,
  - osób starszych,
  - osób niepełnosprawnych.
2. Sprawców przemocy domowej;
3. Przedstawicieli instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą;
4. Społeczności lokalnej.

VIII. REALIZACJA PROGRAMU.

Realizacja Programu jest możliwa wyłącznie przy ścisłej współpracy poszczególnych partnerów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. W realizację założonych działań zaangażowane będą następujące podmioty:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Warcie.

2. Miejska Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warcie.
3. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Warta.
4. Centrum Psychiatryczne w Warcie.
5. Placówki Oświatowe na terenie Gminy Warta (Szkoła Podstawowa w Warcie, Raczkowie, Ustkowie, Jeziorsku, Włyniu, Cielcach, Jakubicach, Rossoszycy);
6. Komisariat Policji w Warcie.
7. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sieradzu.
8. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Warcie.
9. Sąd Rejonowy w Sieradzu.
10. Prokuratura Rejonowa w Sieradzu.
11. Ośrodki Zdrowia (NZOZ „Medyk” Warta, NZOZ „Centrum” Warta).
12. Organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Poszkodowanych w Wypadkach „Razem Możemy Wiele”, Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych wsi Zagajew, Związek Harcerstwa Polskiego „7 Warcka Drużyna Harcerska Bobry”, Oddział Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Warcie)

IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.

Działania podejmowane w ramach realizacji Programu, związane z osiągnięciem wyznaczonych celów, finansowane będą ze środków budżetu Gminy Warta. Możliwym jest również współdziałanie w finansowaniu działań ze środków budżetu państwa oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych.

X. MONITORING I EWALUACJA.

Program będzie podlegał ewaluacji w oparciu o wskaźniki zawarte w harmonogramie Realizacji działań Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej dla Gminy Warta. Odpowiedzialnym za dokonanie ewaluacji będzie koordynator Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ofiar Przemocy Domowej dla Gminy Warta – Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego w Warcie. Ewaluacja Programu powinna dostarczyć odpowiedzi jaka jest trafność, skuteczność, użyteczność i efektywność Programu. Powinna określić, czy cele projektu są odpowiednie w stosunku do ewaluacyjnych potrzeb. Do jakiego stopnia oddziaływanie projektu przyczyniło się do osiągnięcia głównego celu, celów szczegółowych i czy odpowiada potrzebom odbiorców programu oraz w jakim zakresie można oczekiwać, że pozytywne zmiany będą trwać po zakończeniu programu. Ocenę realizacji poszczególnych zadań Programu dokonywać będzie Rada Miejska w Warcie po przedłożeniu stosownego sprawozdania przez Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warcie do 31 marca każdego roku.